

Székelyország

«Székely-Udvarhely»

Csik, Háromszék, Marastorda, Torda-aranyos-és Udvarhely-
vármegyék partoktól független, székely érdekű újság.

Előfizetési ára: egész évre 10 K, félére 5 K,
negyedétre 2 K 50 f. Egyes szám 16 fillér. Hirdeté-
sek díjszabás szerint. Megjelenik minden vasárnap.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDONOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyud-
varhely, Kossuth-utca 31. sz. Telefon 15. sz. Posta-
takarékpénztári csekk- és kliringszámla 10489.sz.

Munka nélkül.

A legszorgosabbnyár munka időben vagyunk, a mikor minden vonalon kettőzött erővel kellene folyjon a munka, különösen az építő iparban.

És ha széltekintünk, alig látunk valami építést. Az építő iparosok, azok munkásai, tétlenül, munka nélkül bolyognak nem csak a városokon, de járnak szét messzi vidékekre és csüggedten, elkéservedve térnek vissza: sehol semmi!

Nem csak nálunk, de az ország legtöbb helyén így van ez ma. Sehol semmi kereset, semmi megélhetés. És ha ma nincs, vajjon mi lesz holnap, de mi lesz a télen?

Az inség, nyomor, veti elősötét árnyékát megint. És — sajnos — úgy lesz ez még igen sokszor, különösen olyankor, amikor rosszak a termés- és pénzviszonyok.

A mi egész ipari és közgazdasági életünk a véletlenre, az időjárásra, a pénzviszonyokra van alapítva.

Igy erőteljes iparos és kereskedő polgári osztályt teremteni nem lehet. Annak első feltétele, hogy biztos megélhetési alapja legyen. Ezt csak törvénnyel, csak a kormány támogatásával elérni nem lehet. Szükséges hozzá a társadalom szervezése. Különösen pedig az iparosok szervezkedése. Ne csak konkurrencsei legyenek egymásnak az iparosok, de jóindulatu kartársai is, a kik tömörüljenek saját érdekeik, saját egzisztenciájuk megvédése érdekében.

Az iparos osztály helyzetének javítása, megszilárdítása érdekében a kezdeményezésnek az iparos osztályból kell kiindulni.

(E-k.)

Erdély védelme és a tanító.

Megyaszai Mihály felsőcsernátóni ref. lelkész előadása a kézdi áll. tanítók közgyűlésén.
2.

Bár minden téren vannak csupán a berézt dolgozó, üres lelkű napszamosok, hinni akarom, hogy minket a nevelő munka fölséges eszméje sodort, kényszerített e nem cifra, nagy uri, de igazán apostoli pályára. Lehet-e valami magasabb foglalkozás, mint a porhüvelybe lehelt isteni szikrát élesztgetni, lángra lobbantani, hogy fényével bevilágítsa e földi élet vándor útját; fölmelegítse, termékenyvé tegye a hideg kebelt!

Nos e belső fölkészültségünk kell, hogy minket erőssé, fanatikussá, a dán tanítókhoz hasonlóan összetartóvá tegyen a külső segédeszközök kiküzdésében, abban a nagy munkában, melyet a tudás terjesztése, az iskolaügy fejlesztése, s így közvetve szép Erdély megtartásáért indítani akarunk, folytatni kötelesek vagyunk.

Ez a belső lelki kényszer indít arra, hogy merev ujjal százszor rá-

Emlékeimből.

Irta: lengyeifalvi Bátor Orbán Ottó.

(2. folyt.)

Az 1847-ik év tavaszán szülőim levelet kaptak nagyanyámtól. E levélben szomorú hírt közölt. Terhes betegségéről értesítette és hívta, hogy azonnal siessenek Konstantinápolyba, mert még életében összes vagyonát át akarja adni édes anyámnak.

Szülőim itthon a legsürgősebb dolgokat elintézve, 1847. április havában utra keltek.

Oláhországon keresztül Szulináig az utat szekéren, azon túl a Fekete-tengeren Konstantinápolyig hajón tették meg.

Akkor Brassótól Oláhországba más közlekedési eszköz nem volt, mint hétfalusi 8 lóval vontatott magas kerekű parasztszekerek.

Az utak járhatatlanok voltak. A folyók sehol semmi hid. Brassótól Predealon át, míg az ember a sík földre beért, nem kevesebb, mint 70-szer kellett a folyókön keresz-

mutassunk a kiáltó ellentétekre, a míg egyfelől a *militarizmust* a népek csontjaiból kisajtolta velővel bizlalja, addig az iskoláit csak úgy mellékesen veszi, megtűri s bár néha szépet is mond róla, de azért bánóan lenézi, koldus morzsalékon tengeti! Mi ez ha nem a nyers erő glórficálása, a szellem a lélek erejének megcsufolása? E középkori barbár felfogás további ápolása ellen ezót emelni: kötelességünk.

De nézzük: mint osztja szét a küszöbön belül, mit a tudomány oltárára tessék-lássékból fölhelyez!

Négy egyetem ontja a jogász sereget és 400 000 iskola köteles kóborol iskola hiány miatt. Fényes, szinte bűnösen luxuriosus márványlépcsős városi képző és más paloták amott; düledező, lehetetlen berendezésű *falusi kunyók*, a gyermekeket is néhol oda ütéssel fenyegető valóságos *lebujok* emitt. Egyik helyen a hivatalosan tenyésztett, tennispályán futkározó anyagi és erkölcsi proletarizmus; másik helyen a parlagon nevelt, szájjig fülig sárban lubickoló vastag elmaradottság. Hol itt a józan ész? Hogyan lehet várni: hogy a fénytől el nem kapott, a sárban is jókedvevel dolgozó egysé-

ges nemzeti társadalom, egészséges felfogás alakuljon ki, hogy a túlzás meg ne boszulja magát!?

Hát az iskolakötelesekkel mit művelnek? Még a törekvés komolyságát, őszinteségét is az iskola kerülők fölhajtására nézve — szinte kétségbe kell vonnunk.

Vármegyénkbe 19 000 mindennapos tankötelesből 14,3 százaléka egyszerűen távollétével méltóztat tündökölni 1912-ben. A 160 000 teljes napi mulasztást pedig ha elosztjuk 1 gyermek 170 iskolai napjával, a 14,3 százaléka felnő 19,3 százalékra; a mulasztások kimutatása s illetve azok pontossága felől pedig tisztelettel bár, legyen szabad kételkednünk; a mi utóvégre érhető is, nem lévén fogantja a most untalan kimutatásnak.

Hát a gyermekek előhaladásáról, erkölcsi magaviseletéről mit szólunk? Van-e kezünkben eszköz, melylyel ha kell a szigort is gyakorolhassuk az ezerjófűnek deklamált örökös szeretet mellett? Van-e, lehet-e szó a léleknevelés, finomítás tulajdonképeni feladatáról, midőn a tananyag minden egyszerűsítése újabb halmazást, a könyvek minden kiadása bővítést jelent; ez irányzat

ként: *Vartaliti* nevű göög ügyvédet nevezte ki, hogy az örökséget kézbesítse.

Vartaliti gazember volt. A török pasákkal összejátszott. Nagyanymát megmérgezték. Tíz nappal szülőimnek Konstantinápolyba való érkezése előtt — meghalt.

A gyámnak első dolga volt, hogy a pasákkal nagyanyám összes ékszereit, készpénzét felossza.

Azt állította, hogy örökös hátrahagyása nélkül halt el és így törvény szerint a vagyont a török állam örökölte. Jelentést is tett erről a kincstárnak; hangsúlyozva, hogy *Foreszti* Mária leánya rég eltűnt.

A kincstár részére nagyanyám házait a vakuf lefoglalta és birtokba vették s mindezt tíz nap alatt, a lehető legsürgősebben.

Mikor szülőim megérkeztek, már semmihez nem juthattak hozzá.

Hiába jelentkezett édes anyám, úgy tüntették fel, mint szélhámost, aki hamisan akara *Foreszti* Mária hagyatékához jutni.

(Folyt. köv.)

AGA-GOMMÉ: Minthogy e szivarkapapir minden lapocskája a szélén **gummirozva** van, a cigaret-távozó otthon elkészítheti egész napi szükségletét. 1 könyvecske 80 lap ára 4 fillér.

valóban az agymasszírozás, tölcse-rezés gyári műhelyévé degradálta az iskolát s a munka nemcsak kétes értékű, de mert egyoldalú, azért egyenesen veszedelmes is...

(Folytatása köv.)

Bartha Miklós szobránál.

Budapest jun. 21.

Itt Budapesten a volt erdélyországiak közül egyik híres fejedeleme van szobra s most szobrot kapott Bartha Miklós is. A fejedelem szobrának létesítésénél az állami gépezet is segédkezett. Bartha Miklósnak csak siremléket akartak állítani, de az őt megértők olyan lelkesedéssel intézték a mozgalmat, hogy az államhatalom és a vele kapcsolatos pénzügyi erők támogatása nélkül, sőt ellenére néhány év alatt szobra van az ellenzéki ujságírónak.

A csodás ember, akinek régi írásai most is elevenek és éltetők, tüzes temperamentumát belevitte cikkeibe is és a nyomtatott sorok szinte szuggeráló erővel hatottak az olvasóra és hatnak most is azokra, akiknek szent hitük van az igazság erejében.

Nyomorék keze, amelyet Kolozsvárt két közös hadseregbeli katonatiszt vagdosott csaknem bénává, az ujságíró tollat úgy kezelte, mint senki más előtte nem Magyarországon.

Az „Ellenzék”-ben megjelent írásai, majd a „Magyarország” vezércikkei, amelyekből költőlelke száll felénk, a halhatatlanságot biztosították számára.

Azon gondolkoztam, kihez hasonlítható Bartha Miklós, kihez lehetne hasonlítani. Az Ő határozottsága, királyi megjelenése a legatisztokratusabb volt, mégis mind kicsik mellette azok, akik a véletlen sors útján jutottak hozzá ilyenféle kiváltságokhoz.

... Multkor láttam egy Kossuth-szobor mellékalakot. Gyergyóba készül. Alkotója egyik székely szobrász: Megcsodáltam ezt a munkát. Csatában előre rohanó székely honvédet mintázott meg. De úgy, olyan sok eredetiséggel, hogy ennek a mellékalaknak a felszáznál több Kossuth-szobornál párja nincs. Petőfi szerint virágos kalappal vonultak a harcba a székelyek. Ez a székely honvéd ingujjason megy az összetörött ágyuk között. Karján felgyűrte az inget, nem néz jobbra-balra...

Bartha Miklós is ilyen ember volt. Nem félt semmitől. Megközelíthetetleniségének tudatában ment előre, nem nézett jobbra-balra. Nem érdekelte a kicsinyhitűek aggodalmaskodása s nem törődött ellenségei terveivel sem. Ment előre, mint ahogy csak kevésen tudnak; csak akik látják a célt...

De kik látják a célt?

Csak a Krisztusok!...

H. I.

Kóros tünetek.

A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond-Társaság f. hó 14-én d. e. 11 órától kezdődőleg kegyeletes ünnepélyt rendezett a nevét viselő Kemény Zsigmond báró 100 éves születésének emlékére.

A nagyszabásúnak ígérkező ünnepély azonban nem volt impozáns — a nagy publicista és író fennkölt nagyságához mérten; bár a vezetőség mindent megtett a siker érdekében; bár az elnöki megnyitó, az emlékezés, emlékezés beszéd mind-mind magasan szárnyalók voltak, de hiányzott az érdeklődés, hisz nagy Magyarországról s a 25 ezer lakost számláló székely fővárosból, mintegy 150—200-an voltak jelen csak.

Hol a hiba? Miért oly kevesen? Kérdezték a néma, egymásra tekintő szemek s maga a társaság egyik veterán tagja: *Deák* Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő, úgy is, mint több egyesület képviselője, üdvözlő szavaiban sajnálatát fejezte ki a nagyközönség indolenciája fölött.

Én, mint vidéki ember bámultam a nagyszerű kulturpalotát, élvezettel hallgattam a szereplő urak poetikus előadásait s szívemben emlékeztem régi dicsőségünkről, heroszi nagyjainkról s megsirattam a régi jó idöket, mikor elődeink küzdve ellenel, elemmel, de mégis lelkesedni tudtak.

Végül lesajnáltam korunkat, mely az Isten nélküli bálványoknak, a háttárt nem ismerő érzékl élvezeteknek, léha és üres fecsegéseknek hódol, mint Judea ókori népe az irástudóknak és farizeusoknak, kiknek a nagy Mester többek között ezeket mondta:

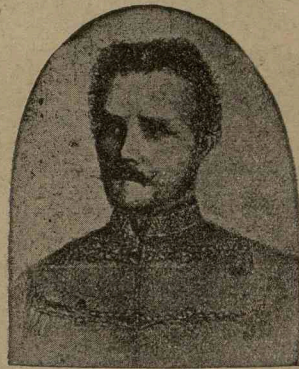
— Képmutatók! Igazán profétált Esaiás ti felőletek, ezt mondván: E nemzetség én hozzám csak szájjal közelget és ajkaival tisztel engemet: az ő szívek pedig én tőlem távol vagyon.

— De jönni kell, de jönni fog egy jobb kor, mely felrázza a népek millióit tehetetlen szendergéseiből s emlékezni fog a multakra, dolgozni fog a jelenért s áldozni fog a jövőért...

Buzaháza, 1914. jun. 16.

P. Szentmártoni Bálint.

— **Amerikában** ezer és ezer ember van, akik már hónapok óta munka nélkül állanak. A gyárak csak félmunka erővel dolgoznak és egyáltalában semmi kilátás nincs újabb munkára. Az országos kormány a járás-hatóságokat felszólította, hogy a lelkészek, tanítók, jegyzők és más befolyásos egyének által figyelmeztessék a népet erre a nagy munkahiányra. Newyorkban most négy-száz ezer munka nélküli van, holott máskor ilyen időtájt legtöbb munka itt szokott lenni.

GÁBOR ÁRON

(†1849. július 2.)

Messze, messze határszáron,
Eresztevény sarkertjében,
Borongva száll gondolatom:
Ahol a hős Gábor Áron
Szépvirágos sírja vagyon.

Azt beszélék, a nagy székely
Kijár onnan minden éjjel,
Körültékint népe között:
Hogy a régi székely erény
Ragyog-e még a hon fölött?

S ha vigaszt nyer, a szép hajnal
Mosolya közt újra meghal;
De ha valami megbántja:
Mennydörgés közt az ágyuját
Haragosan előrántja.

Dörg az ágyu. Bércék, völgyek
Szavát zengik a nagy hősnek:
— Aki tesped, gyáva, döre;
Megtapostuk a nagy utat,
Székely népem, csak előre!

Fülei-Szántó Lajos.

Szekularizáljunk!

cimmal az „Alkotmány” egyik közelebbi számában többek között ezeket az érdekes számsorokat vonultatja fel:

... a *katholikus egyház* vagyonából 33,252.557 korona fekszik az általa fönntartott középiskolákban, melyeknek évi fönntartására 6,227.044 koronát áldoz; két jogakadémiának alapítási költségei legalább 200.000 koronát, évi fenntartási költségei minimum 100.000 koronát tesznek ki; 31 hittudományi főiskolájában, ha egyenkint átlagos 100.000 koronát veszünk alapítási összegül, legalább is 3,100.000 korona fekszik s ezek évi fönntartása 1,550,000 korona újabb kiadást jelent a hozzájuk kapcsolott papnevelőkkel együtt. Felsőleányiskolákban 577 235 korona befektetés van, ezek évi fönntartása 169 700 koronába kerül. Ha egy tanítóképző felállítására minimum 129.000 koronába kerül, akkor a 42-tőben a *katholikus egyháznak* minimum 5,040.005 koronája fekszik és ha évente egynek fönntartása 30.000 korona, akkor a tanítóképzőkre évenként 1,260.000 koronát költ. A polgári iskoláknál ugyanezt a számítást véve alapul, akkor a *katholikus egyház* polgári iskolák alapítására költött 10,440.000 koronát, évi fönntartásukra pedig 2,610.000 koronát.

A népiskolák közül kegyuri terhek címén legalább az összes iskolák 10 százalékát az egyház saját vagyonából alapította és tartja fenn. Ez alapon a mintegy 700 iskolának alapítása, 20 000 koronát véve alapul, 14,000.000 korona összeget tesz ki. évi fönntartása pedig 3000 koronával számítva, 2,100.000 koronát tesz ki.

Ez adatok szerint — melyek közül a középiskolák és a felsőleányiskolák adatait a kormány által kiadott statisztikai jelentésből vettük, a többi minimális hozzávetés alapján készítettük — a *magyar katolikus egyház* az általa alapított iskolák címén a *magyar kultúra emléksíre* 66,609.792 korona összeget tett le és fönntartásukra legalább 14,016.744 koronát áldoz. Ezen iskolákban a kormány által kiadott statisztikai adatok szerint 3919 tanár és tanító van alkalmazva és az 1912—13-iki iskolai évben 98,249 tanuló járt. A holtkez. ennyinek nyújt lehetőséget az élethez! Melyik az a magánvagyon, mely a közjóra aránylag ilyen áldozatokat hozna?! Ez pedig csak egy része annak a nagy áldozatnak, amit a *katholikus egyház* a haza oltárára más jótékony címeken lehelyez. És mégis szekularizáljunk?...

Méhészet.

Nehéz idöket élünk. Ugy látszik, hiába való minden jó reménységünk. Az idöjárás nem enged, a sors üldöz; nincs menedékhely számunkra. A tavaszi idöjárás kevés örömet hozott. A fagy megsemmisítette a méhlegelőt: a gyümölcsfák virágait s e miatt kipótolhatatlan veszteséget szenvedtünk.

Ha e veszteséget fájdalommal vicseltük is el, de azért mégis egy jobb jövő reménységével kecsegtettük magunkat, hogy majd az kárpótolni fogja.

Ugy látszik, e számításunkban is csalódnunk fogunk, mert most, mikor a mézelő idö (főmézidény) legmagasabb tetőfokán állunk, a melyre minden reménységünket irányítottuk, semmi kilátásunk nincs egy jobb jövőre (ha még így tart, inkább egy rosszabbra).

Kevés idö van még hátra ez évben, a mely némileg javíthatna nehéz helyzetünkön (a melyet előre is nagyon kétesnek tartok), mert az idöjárás nem akar jobbra fordulni.

Nap nap után borult, hűvös, esős idövel telik el úgy, hogy mikor egy méhcsaládnak naponta 2—5 kiló mézet kellene begyűjtenie, nem képesek a napi szükségletet is beszerezni. Ilyen viszonyok mellett nem lehet kilátásunk egy jobb jövőre, mikor az említett napi veszteség 100 méhcsaláddal bíró méhészetben 200—300 kiló mézet teszen ki.

Most egy éve, azaz: 1913. év június hó 14-én jóval gazdaga lak

voltak méheink mézben, mint jelenleg s az év mégis milyen katasztrófával végződött? Ez mindenki előtt ismeretes.

A tavaszi változó, szeles, hűvös időjárás nagyon megtizedelte a kijáró munkás méheket s mégis elég szépen fejlődtek. A rajzás az időjáráshoz számítva, elég korai. A mily nagy az örömiük a méhek rajzásában, éppen olyan nagy az aggodalmunk, mert ha nem tápláljuk őket, részben vagy pedig egészben is egy jobb világra szenderülnek.

A rajokat az ingó szerkezetű kaptárakban a mennyre csak telik, lássuk el heresejít mentes, kiépített keretekkel s adjunk nekik 1—2 mézes keretet is, a melyet az anyacsaládoktól elvehetünk s helyébe mülépés keretet teszünk.

Az üres szalmakasba fogott rajt pedig állandóan etessük mézzel vagy cukorból készült szörppel addig, amíg az időjárás jobbra fordul. Ha az időjárás jobbra fordul és a méhek gyűjthetnek, akkor etetni őket nem szükséges.

A méhek rajzását korlátozzuk; ne engedjük őket derűre-borura rajzani. Egy méhcsaládtól egy rajnál többet ne fogadjunk el s ha nem sikerült megakadályoznunk a másodraj kijövetelét, az anyát fogjuk ki s a méheket adjuk vissza.

A rajzás megakadályozására nézve a következő módon járunk el:

Azon a napon, a melyen a méhcsalád rajzott, a költő-ürből az összes kereteket kiszedjük; az anyabölcsőket egynek kivételével levágjuk; a legnagyobbat és legszebbet megahagyjuk.

Ez eljárással még biztosak nem lehetünk, hogy a rajzást megakadályoztuk, mert a kaptárban levő petékből a méhek újból anyabölcsőket építhetnek és inkább építenek, mint nem s akkor a rajzást megisméltelik.

Ha biztos eredményt akarunk elérni, a rajzás után 6 és 9 nap között a költő-ürből ismét kiszedjük a kereteket s az összes anyabölcsőket levágjuk úgy, hogy egyetlen egy anyabölcső se maradjon.

E mivelettel teljes eredményt kellene elérnünk s mégis előfordul, hogy így is kirajzik. Ez az eset úgy fordul elő, hogy az anya valahogyan a méztérbe jutott petézni, a hol a méhek anyabölcsőket építettek, a melyeket mi teljesen érintetlenül hagyunk.

Az anyabölcsők levágásakor csak a költő-ürből szedjük ki a kereteket. A mézürben nem vizsgáljuk meg s ha az anya feljutott a mézürbe, petéket rakott le, a melyből a méhek a mézürben is anyabölcsőket építettek. A rajzás napján, mikor az anyabölcsőket levágjuk, meggyőződhetünk arról is, hogy az anya petézett-e a mézürben?

A költő-ürből kiszedett kereteket megvizsgáljuk s ha friss petét találunk, biztos jele annak, hogy az anya nem volt a mézürbe. Ha a

költő-ürben friss petét nem találunk, a mézürből is kiszedjük a kereteket s ha ott is anyabölcsőket találunk, azokat levágjuk.

Ha pedig sem a mézürben, sem a költő-ürben friss petét nem találunk, abban az esetben többször anyabölcsőt e kaptárban nem keresünk. Miután az innen kiszállott raj (utóbbi esetben) biztosan terméketlen anyával bír s azon kaptárra, vagy a naplóba feljegyezzük, hogy anyja terméketlen.

10—20 nap alatt okvetlenül átvizsgáljuk s ha fiasítást nem találunk, biztos az anyátlanság, a melyet azonnal, késedelem nélkül rendbe hozunk.

A kirajzott családokat is 25—30 nap alatt átvizsgáljuk s ha ez időben ott fiasítást nem találunk, biztosan anyátlan.

Az anyátlanság úgy is megtudható, ha egy méhcsaládtól olyan keretet veszünk el, amelyben friss pete van. Az ablakhoz beakaszthatjuk a költőtérbe s ha anyátlan, akkor rövidesen anyabölcsőket épít s ha rendbe van akkor a fiasítást befedelezi.

Székelyzsombor, 1014 június 14.
Ambrus Adrás.
méhész.

A bőzoduffalusi szombatosokról.

Irta: Nagy Mihály.

Mint a székely nép történetében mindenre van valami monda, vagy rege, úgy a szombatos vallás keletkezéséről is él a nép száján egy rege, melyet én az édes apámtól hallottam.

A monda szerint egy gazdag erdélyi ur beleszeretett egy zsidóleányba, feleségül akarta venni, ami abban az időben valóságos lázadás volt a saját vallása iránt. A vallásra nézve nem tudtak megállapodni. Mindenik megakarta tartani a magáét. Végül mégis úgy álapodtak meg, hogy ha a házasságból az első gyermek fiú lesz, úgy az asszony fogja fölvenni a keresztény vallást, vagy pedig megfordítva. Minthogy az első gyermek leány volt, így a zsidó vallást tartotta meg. Miután pedig a külvilággal szembe a látszatot megakarták őrizni, a keresztény vallás szerint is tisztelték az Istent.

A faluban élő többi székelyek látva, hogy ez a család hogyan tartja a vallást, lassanként ők is átvették azt. Így keletkezett a szombatos vallás.

Most pedig hadd mondjak el egyet-mást a belső életmódjukról.

Mikor a szabad vallásgyakorlat meg lett engedve, akkor körülbelül 40—50 család tért át a zsidó hitre, a zsidó szokások és ceremóniák szerint. — Ezek között voltak 70—80 éves emberek is. Az én

nagyapám körülbelül 50—55 éves lehetett, apám pedig 8 éves volt.

Dacára, hogy földmiveléssel foglalkoznak — különösen nyáron, mikor néha nagyon sürgős a munka — szombatot mégis megtartják. Rendesen el mennek a templomba; saját templomuk és rabbijuk van — és szombaton pihentetnek mindent.

Hétköznapokon a férfiak kimennek korán reggel a mezőre dolgozni, de amíg reggeli imájukat el nem végzik, — bármilyen későn is tudják azt megtenni — addig nem étkeznek.

Még csak azt akarom megemlíteni, hogy ujabban arról értesültem, hogy ismét vannak szombatosok s minthogy magam, illetve már híressé vált elődjeim vallása iránt én is érdeklődöm, utána fogok járni, hogy a hír tényleg való-e s ha igen, úgy annak idején erről szintén meg fogok emlékezni.

F. Sz.

Ugron Gábor Bartha Miklósról

A kolozsvári «Ellenzék», melyet Bartha Miklós alapított és ugyanabban a szellemben folytat *Magyary Mihály* felelős szerkesztő és lapfőadósa, e hó 20-án: Bartha Miklós szobrának teleplezése napján érdekes ünnepi számot adott ki. Sok érdemes emlékezés van e számban. Ilyen a Dr Ugron Gábor nyug. főispáné is, a melyet itt szóról-szóra közlünk:

Szobrot kapott hálás nemzetétől, mert szívverése mindig hasonló volt a nemzet szívveréséhez. Pedig sohasem Ő volt az, aki a népszerűséget kereste vagy alkalmazkodott volna. Csak érzett nagyon mélyen és irta lelkének gyönyörű kisugárzásait és ezek az írások csodálatosan mindig a nemzet szíve szerinti voltak. Önmagát írta, önmagát emésztve. Nagyon sokat, mindent odaadott hazájának, mindent, a mije volt, lelkét, szívét, véré, életét! Ezért kapott szobrot hálás nemzetétől!

Életének második fele, a nagy harcok és küzdelmek, a diadalmas csaták és a szomorú leveretésének ideje, intenzív életének nagy korszaka, gyermek korommal, diákkorommal estek össze. Ép ezért emlékeim csak gyermekkori, diákkori emlékek. Tán semmiségek az Ő nagy életében. De szent emlékezései az én érző lelkemnek. Apró mozaikok, melyek másokat nem érdekelhetnek. De mélyen érintették az én fejlődő érzéseimet és sokban befolyásolták és irányították a közéletre, a nehéz küzdelmekre felkészülő munkálkodásomat.

Élete harc és küzdelem, önfeláldozás másokért, mindig csak másokért, a közért, a nemzet jogaiért és szabadságáért.

Bátorság, szívós akarat, kiméletlenség ellenségei, a nemzet ellenségeivel szemben; viszont legteljesebb idealizmussal az élet minden más viszonylatában.

Csodálatos ész, nagy tudás, mindig csak magából, é. zékeny lelkéből, érző szívéből, mindig csak saját agyából merítve.

A legnagyobb magyar stylistá. Szében, jobban, magyarabban sem előtte, sem utána publicista nem irt. Minden cikke kerek és befejezett; mindig van mondani valója, mindig eredeti és mindig meg is meri meg is tudja írni mondani-valóját.

Ismeri a magyar nyelv minden titkát. Játszik vele — kinos vajudások mellett. Legvéresebb, legbrutálisabb, legkiméletlenebb támadó cikke is prózában írott költemény. Tollával szur, vág és ugyanakkor lyráján dallamokat penget. A magyar próza Petőfi Sándora!

A székely faj felsőbbségének és kiválóságának egyik legszebb példánya. Eszes, akaratos, arisztokrata, szabadság szerető, bátor idealista és krucu, kuruc a végletekig, sohasem labanc.

A tanulás, az életnek való nekikészülődések idején senki, atyám után senki akkora befolyással nem volt lelkem és gondolkodásom fejlődésére, mint Bartha Miklós!

Dr Ugron Gboár.

Három sóhaj.

Hol szerezted az érző lantot?
Tán bus szemed oda bepillantott —
Hol nyugszik a haza bölcse?!...
Fényes mauzoleumban...!
Vigy el oda engem is,
Hogy búdalod megtanuljam!...

Hol tanultad azt a fájó hangot,
Melyet elsírt búbanatos lantod —
Jeremiád neve alatt?!...
Talan a czenki sirboltban?...
Vigy el oda engem is —
A legnagyobb magyar ott van!...

Hol szakadt el méla lantod húrja,
Mely búját úgy a szívembe fúrja?
Tán a legnagyobb szónoknak
Koszorúkkal fedett sirján?!...
Vigy el oda engem is —
Ott veled magam kisírnam!...

Csontosí.

HIREK.

— **Szibes kérelem.** A „Székelyország“ összes olvasóit őszinte szeretettel arra kérjük, hogy e lap minél szélesebb körben való terjesztésére egy pár jó szót, esetleg baráti levelezéseiknél néhány ajánlósort ne sajnáljanak. Előfizetésükkel, hirdetési megbízásaikkal tegyék lehetővé, hogy a Székelyföld vármegyéit érdeklő szellemi kincseket őszszehordhassuk s azoknak illetékes helyükön írvényt szerezhessünk. Ehhez kérjük a hazafias támogatást.

— **Királyi herceg E-délyben.** Befejezett ténynek jelentik Brassóból, hogy *Károly* István m. kir. herceg és *Mária Terézia* főhercegnő fiát: *Károly* Albert herceget, gyalogsági csapatszolgálatra a brassói 2. gyalogezredhez fogják beosztani. A fiatal herceg most a bécsi 2. sz. lovaglós tüzérsztyában főhadnagy és egyúttal a hadiskola első éves hallgatója. Mikor elhelyezése szóba került, a herceg maga kérte Erdélybe való beosztását, hogy ez a szép országrészt megismerje. A többi tisztekkel a tiszti étkezőben öhajjt étkezni. A herceget augusztusra várják Brassóba.

— **Szent Medárd,** a jámbor noyoni püspök, aki 545-ben, tehát éppen 139 évvel ezelőtt költözött el ebből az esős árnyékvilágból, életében alig ha gondolta, hogy a gazdagság és más közönség annyira félje majd közel másfél ezer esztendő múltán is becses névnapja évfordulóját. Pedig hát tudvalevő dolog, hogy a hazánkban is divó rózsá-ünnepélyek megalapítója is Szent Medárd püspök volt. Ezért tartják az ő névnapján: június 8-án, mikor ha az eső esik, negyven napig fog tartani az esős idő — a nép hit, sőt — mondhatni — közhit szerint. Az idén is esett az eső Medárd napján s ma már 20-ik napja, hogy naponkint megismétlődik. A következő 20 nap még csak július 19-én jár le... Az emberek sohajtoznak, sopánkodnak, de azért több a káromkodás, mint az imádság; több a rossz, mint a jó tett; több a cifrázkodás, mint az egyszerűség s a mindenféle színű arcmezőkrémekre is okvetlenül előteremtik az évről-évre vagyont jelentő pénzeket. Szóval mindenütt keresnek és látnak hibákat — csak önmagukban nem...

— **Az E. M. K. E. új alapszabályait** a belügyminiszter 90,055-914. szám alatt már június 3-án jóváhagyta s azt Kolozsvár város tanácsa e hó 16-iki üléséből kiadta az E. M. K. E.-nek. Most tehát megindulhat az újra ébresztő nemzeti küzdelem...

— **Majláth püspök** bérmautját megszakitva, titkárával Kolozsvárra utazott és elnökölt a Státus igazgatótanácsai ülésén.

— **Dr Ferenczy Gábor.** Ferenczy Gábor székelyudvarhelyi jogtudort, Ferenczy Gyula vármegyei nyug. árvaszéki elnök fiát, a kolozsvári Fe-

rencz József Tudomány Egyetemen az államtudományok doktorává avatták.

— **Székely szobor.** Budapest székesfővárosban, a Városliget egyik legszebb pontján vasárnap délelőtt leplezték le Udvarhelyvármegye nagyfiának: *Bartha* Miklósnak gyönyörű ércszobrát, mely *Istók* János szobrászművész mester alkotása. Székely ember, igazi székely kapta ezt a szobrot. Az egyszerű rugonfalvi székely fiu önerején küzdötte fel magát a legnagyobbak közé és egy nemzet lelkesedése, hódolata vette körül a bátor, szókimondó székelyt. Az ünnepségen özvegyén kívül a közélet neves emberei, Udvarhelyvármegyéből pedig szülőfaluja képviselőjében *Biró* Dezső református pap helyezte koszorút a szobor talapzatára. Volt még egy másik is: özv. *Pálffy* Ferencné *Ugron* Borcsa koszorúja. Ezek fejezték ki a szülőföld rokonszenvét, szeretetét és mindnyájunk székely büszkeségét, hogy *Bartha* Miklós innen, a Székelyföldről indult el nemzet hódító útjára. Az ünnepi beszédet *Dr Holló* Lajos orsz. képviselő, a szoborbizottság elnöke mondotta. *Földes* Béla a függetlenségi párt, *Lovász* Márton a „Magyarország“ szerkesztősége, *Szatmári* Mór a Budapesti Ujságíró Egyesület nevében beszélt és *Gróf Festetics* Géza alpolgármester a főváros gondozásába átvette a szobrot, melynek létesítésén a „Magyarország“ napilap fáradozott a legtöbbit, ahol *Bartha* Miklós hatalmas vezércikkei annak idején megjelentek. A székely ügyeknek is minél több *Bartha* Miklósról volna szüksége.

— **Dirághullás.** *Vádkár* P. Artur gyergyószentmiklósi lapszerkesztő kartársunkat, a „Csikvármegye“ szerkesztőjét és nejét fájdalmas csapás érte. Aranyos kis apróságuk, a 10 hónapos Gyurika pár órai szendvedés után elhunyt. Temetése e hó 20-án nagy részvétellel történt meg Gyergyószentmiklóson.

— **A kicsi E. M. K. E.** Mi ez? — kérdik talán sokan. Megmondjuk: a *Nemzeti Népszövetség!* Ez a kicsi E. M. K. E., mely meggyőző erővel hirdeti országszeretete, hogy: „Az erdélyi magyarság és székelység megmentése — elsőrendű nemzeti érdek mert ha Erdélyt elvesztettük, az ország természetes halárainak megváltozásával az egész országot állandó veszedelem fogja fenyegetni“. Azok között az egyesületek között, amelyekkel az E. M. K. E. a jövőben együtt fogja végezni nagy nemzeti hivatását, ott találjuk a Nemzeti Népszövetséget is. Így tehát ez az ifju egyesület lesz a székelység kicsi E. M. K. E.-je, amelybe faluról-falura, városról-városra minden jó érzésű hazafinak tagul kell jelentkeznie. Egyesüljön minden hazája sorsáért aggódó és saját létérdekét is szíven hordozó magyar ember a Nemzeti Népszövetségben, mert itt található meg saját sorsának és a nemzet jövődjének biztosítását.

20-adik évfolyam. 20-adik évfolyam

SZÉKELYORSZÁG

(„Székely-Udvarhely“)

Csik-, Háromszék-, Marostorda-, Tordararanyos- és Udvarhely-vármegyék pártoktól független, székely érdekű újsága a székelység előharcosa. Szerkeszti s kiadja **BETEGH PÁL** laptulajdonos. Előfizetési ára egész évre 10 K. félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.

E nap

Szerda,
július hó
1
Theodorik

az új évfolyam kezdete. Ha előfizetése lejárt, siesen azt megújítani, hogy a „Székelyország“ b. címere ezután pontosan érkezzék testvéri törekvés alapján, a nemzetföntartó elem boldogulásának forrásait feltárni, felszínen tartani a múlt, jelen és jövő tárgyilagossá, politikától mentes, szigorúan igazságos, szeretetteljes latolgatásával — Aki igaz székely, aki magyar, részt kell vegyen e nemzetet védő nagy munkából!

Mutatványszámot bárhova küld a „Székelyország“ kiadóhivatala Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. sz. Telefon sz. 15.

— **Klasszikus zeneestélyt** rendez ma (vasárnap) este 8 ó. akor Székelyudvarhelyt, a vármegyei ház dísztermében a székelykereszturi lilharmonikus társaság zenekara. A tiszta jövedelem 10 - százalékát a székelyudvarhelyi szépművészeti egyesület, 10 százalékát pedig a Székely Dalárda kapja.

— **48 as tanító.** *Barabás* Elek kora ifjúságában 48-as honvéd volt, majd Kovásznán és később Nagybaczonban lett tanító, ahol most helyezték örökös pihenőre. Nagybaczon és vidéke sokat köszönhet neki, a végtelenül szeretett „kántor bácsi“-nak, azzal a sok tanult emberrel együtt, akiket az ő buzdítása vitt az eke mellől a tanulói pályára. A temetés alkalmával a háznál *Nagy* Ferenc erdőfülei ref. pap mondott könnyekig megható gyászbeszédet, a templomban pedig *Benke* Ferenc nagybacsoni lelkész tartott szép imát.

— **Nem tartoznak adót fizetni** a heti és tisztán napibér mellett dolgozó munkások. A pénzügyi m. kir. miniszter ez évi április 5-én kelt 39.137. sz. rendeletében — elvi jelentőségű döntéssel — utasította a kassai pénzügyigazgatóságot, hogy a gyári és ipari segédek megadóztatása tekintetében, alkalmazkodjék szigorúan az 1898. évi 76.785. (Pénzügyi Közlöny 28. sz.) és az 1899. évi 23.286. (P. K. 7. sz.) körrendeletek intézkedéseire. E körrendeletek pedig kimondják, hogy a heti és tisztán napibér mellett dolgozó munkások — adót nem fizetnek és hogy a munka-adók a munkások adójáért nem szavatolnak. továbbá, hogy az

adófizetés alá eső munkásoktól az adó közvetlenül szedendő be.

— **Az új pénzügyigazgatóság** Csikszerezében július 1-én működését megkezdte. Az igazgatóság vezetésével *Cserna* Károly pénzügyi tanácsos, igazgatóhelyettes van megbízva. A csikmegyei akták Székelyudvarhelyről már megérkeztek. *Troknay* Ferenc pénzügyi számtanácsost a számvevőségi kirendeltség vezetőjét a pénzügyminiszter *Szentesre*, helyébe pedig *Amberboy* József székelyudvarhelyi pénzügyi számtanácsost helyezte át kirendeltségi főnöknek.

— **Egy öreg könyvkötő-mester** halt el életénél 80 ik, boldog házasságának 46 ik évében e hó 21-én Székelyudvarhelyt. *Id. Szemerjay* D. Károly tért pihenőre, aki egy hosszú emberöltőn át dolgozott, futott fáradott övéiért. Csakis a könyörtelen halál tudta lefegyverezni a tipikus öregot. Utolsó percig — korához képest — bámulatos könyvedséggel és jó kedvvel munkálkodott. Széles körben ismerték a mindig kedélyes, jovialis öregot. Temetése e hó 23-án a ref. egyház szertartása szerint, nagy részvétellel történt meg. Sok derék gyermeket nevelt, akik édes anyjukkal szül. *Torday* Juliánával melyen sajnálják a legjobb édesapa örökre távozását.

— **Székelyöldi gyümölcsstermésünk** a legújabb hivatalos becslés szerint így mutatkozik: *Csikvármegyében* a fák sok helyen még csak virágoznak. (Eddig bizonyára elvégezték ezt a kedves kötelességüket. *Szedőgyerek*) *Háromszéken* a májusi fagy a diónak, cseresznyének ártott. Közepes termés várható. A miklósvári és a sepsi járásokban a szilva- és almából nagy termésre van kilátás. — *Marostorda* általában gyenge, közepes termést jelez. Csak a nyáradszeredai járásban (Kibéd és környékén) lesz nagy szilva- és almatermés. *Tordararanyosban* a fagy miatt sok helyen gyenge, átlag közepes termést várnak. Nagyobb termést nem jeleznek. — *Udvarhelyvármegyében* átlag közepes termésre van kilátás.

— **A rumán terménybehozatal** — hír szerint — megtiltotta a rumán földművelésügyi miniszter — szigorúan bizalmas rendeltetéssel, melyet a prefektusokhoz intézett volna, hogy lehetőleg gátolják meg a rumániai terményeknek Ausztria- és Magyarországra való behozatalát.

— **Kinevezések.** Az igazságügyi miniszter *Bakay* Vilmos csikszentmártoni telekkönyvi átalakító díjnokot az erdői járásbíróshoz írta; a pénzügyi miniszter *Dr Gonda* Tibor pénzügyi fogalmazó-gyakornokot a székelyudvarhelyi pénzügyigazgatóságnál fogalmazónak és *Dr Szörtsey* László berecki lakost a csikszerezéi pénzügyigazgatósághoz fogalmazó-gyakornoknak nevezte ki.

— **Négyezer korona** állami segélyt kapott a vallás- és közoktatásügyi miniszter utján *Dr Bernády*

György marosvásárhelyi főispán előterjesztésére a most épülő iparos tanuló ifjak otthona berendezésére.

— **Utalások.** I. A csiki székely krónika nem koholmány. A székely krónika Szegfűje. II. A „Gyergyó” név eredete: Dr Szádeczky L., Guelfino J. és Köllönte Béla uraknak ajánlva írta: *Jósa* János, főgimnáziumi tanár. Ára egy korona. E címmel füzetet adott ki *Jósa* János tanár Szamosujváron. Jellegje: „Örök törvény az, hogy amíg a gonoszság, ha győzelmről győzelemre halad is, de egyetlen egyszer elbukik, végleg elbukik; addig az igazság, ha egyetlen egyszer győz, végleg győz.” A csiki székely krónika hitelességének kétségtelen kiderülése s a sok humbug szétfoslása cím alatt *Sándor Imre* könyvéből („A csikszentmihályi *Sándor* család levéltára”. Kolozsvár, 1914.) idézve, Dr Szádeczky Lajos akadémiai székfoglalóját ismételtén megcáfolja. Dr Szádeczky a csiki székely krónikát 1796. nyarán *Sándor Zsigmond* által elkövetett koholmánynak hirdette. Ezzel szemben áll *Sándor Imre* könyve, mely hiteles okmányokkal igazolja, hogy a csiki székely krónika alapján: »A XVII. sz. végén, avagy a XVIII. sz. elején ismeretlen feljegyző összeállította a család leszármazását, melyet aztán *Booskor Sámuel* csiki assessor 1724. jan. 5-én hitelesített.» Kétségtelen tény tehát, hogy Dr Szádeczkynek nincs igaza, mert a mi már 1724-ben készen volt, azt 1796-ban hamisítani, koholni nem kellett. Az ügy iránt érdeklődők figyelmét felhívjuk *Jósa* tanár érdekes fejtegetéseire.

— **Zalogházi árverés** lesz ez évi július 1-én d. u. 2 órakor a székelyudvarhelyi zálogkölcson-intézet és betéti pénztárnál. Az addig ki nem váltott tárgyakat fogják elárverezni.

— **A Közművelődési Egyesület** Marosvásárhelyt nagyszerű matiné-t tartott. A nézőtérben legalább 1500 ember szorongott s pár száz még kiszorult a Közművelődési Ház hangverseny terméből. *Zsuzsanna* Rezső zeneiskolai tanár vezetése alatt létesült énekkar nyitotta meg a mindvégig érdekes műsort. *Hofbauer Aurél* polgármester, az Egyesület megteremtője pedig remek előolvasást tartott. Világos fővel rajzolta meg a közigazgatási tisztviselő igazi karakterét. *Faragó László* koll. tanár pedig zongorakiséret mellett adott elő néhány székely népdalt Dr Szász Károly szellemes vezetésével. A nagy sikerű délelőtti Dr Szász Károlyné énekszámait be, a melyek a matiné koronái voltak. A legközelebbi matiné szeptemberben lesz.

— **A földvári szász földmiv. iskola** évzáró vizsgáján, mely július 26-án volt, a földmiv. ügyi miniszter megbízásából *Vitályos György* csikszeredai földmiv. iskolai igazgató elnökölt.

— **A körjegyzői tanfolyam** igazgái Dr Bernády György és Szász Károly főispánok elnöklétével két

bizottság előtt folytak le Marosvásárhelyt. Elnökhelyettesek: *Sztupjár Samu* tanfolyam igazgató és *Orbán Balázs* h. igazgató volt. A vizsgálatra 88 jelölt jelentkezett.

— **A medbék** a kézdivásárhelyi Katrosa nevű erdőben garázdálkodnak. Már több állatot megsebeztek.

— **Posta távirda gyakornok-jelölti** állásokra hirdet pályázatot a kereskedelemügyi miniszter. Ez évi július 15-ig lehet pályázni az illetékes posta és távirdaigazgató-ságokhoz, hol július 20-ig személyesen is lehet jelentkezni. A hirdetés minden posta és távirdahivatalnál megtekinthető.

— **Az első földgázvilágítás** Erdélyben Bázna-fürdőn volt — próbaképen. Hatvan lámpa világított a telepen és a belső helyiségeket speciális csillárokkal szerelték fel.

— **A hadapródiskola** 1-ső évfolyamára 45 oly testileg alkalmas ifjút vesznek fel Nagyszebenben, akik ez évi szept. 14-ével a 1-ik életkort elérték, de a 17-iket túl nem haladták és valamely közép- vagy polgári iskola négy alsó osztályát legalább elégséges eredménnyel elvégezték. Felvételi szabályok 45 fillér beküldése mellett a hadapródiskola parancsnokságánál Nagyszebenben szereshetők be.

— **Nem szidjuk a pálinkát,** de nem is dicsérjük. Am igyek az, aki egészségét, becsületét és életét nem szereti. Hiszen mindezekkel ugyanis rövidesen végez a gonosz ital, a szesz. Ime az igazságok: Magyarországon 1912. évben gyártottak 2 millió 950 ezer 643 hektoliter sört, 119 millió 23 ezer 209 hektoliter pálinkát és termelt 2993 millió hektoliter bor. Ugyanebben az évben előfordult 38 ezer 618 baleset, amiből hétfő napra esett 5900, vasárnapra 2219 és egyéb ünnepekre következő hétköznapokra 1331 baleset. Egy esztendő alatt a közigazgatási hatóságok- és bíróságoknál 1 millió 21 ezer 191 büneset fordult elő. Borzasztó szám! A büntettek közül nagyobb mértékben 467, mértéktelenen 45 ezer 507 egyén iszik különböző szesz. italt. Megállapítható tehát, hogy az ijesztő számú bünesetek tekintélyes részét az egyre növekvő erkölcstelenségen és vallástalanságon kívül a szesz okozza. Ez az átkos, bünsz szenvedély nem csak a lelket, testet teszi gyengévé, beteggé s rombolja a munkaerőt és munkakedvet, hanem a bűnök elkövetésére is sarkalja, ösztönzi az embereket; börtönbe juttatja, kizárja a becsületes társadalomból és családjukat földönfutókká teszi.

— **Legelső a székely pármegyékben** Csikvármegye befejezéshez közelgő telefonhálózata, mely a körjegyzői székhellyel bíró községeket egytől-egyig egymással összeköti. *Fejér Sándor* alispán érdeme a hálózat eszméje és teljes megvalósítása. Az előfordult akadályokat gondos kézzel, kitartó erővel elhárította s olyan intézményt teremtett Csikvár-

megyének, amely kiszámíthatlan előnyei mellett, nevét örökre beírja vármegyéje történetének legszebb lapjára.

— **Yes-Oui-Si** a címe annak a Dr *Mikes Lajos* által szerkesztett gyakorló-füzetnek, melyből magán uton az angol, francia és német nyelvet könnyű és szórakoztató módon lehet megtanulni. Előfizetési ára negyedévenként minden nyelvre külön 3 K. Kérjen mutatványszámot a „Székelyország“-ra való hivatkozással a kiadóhivaltaltól (Budapest, III. Lajos-u. 92.)

— **A herezuzás úján** történt ivartalanítási eljárás gyakorlását a földmiv. ügyi miniszter körrendeletben tiltotta s azt az 1879. XL. t. c. 1-§-a alapján kihágásnak minősíti, amelynek elkövetése 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg 10 napi elzárással büntetendő.

— **Erdélyi orsz. kirakóvások** július 2-án Balázsfalva, Harasztkerék, Kászónaltiz, Marosvécs, Radnót; 4-én Korond; 5-én Alsócsernáton, Erzsébetváros; 6-án Alsóárpás, Drág, Gyeke, Mezőörményes; 7-én Királyfalva, Marosillye, Pusztakamarás, Magyarláros, Szék; 9-én Topánfalva; 11-én Rozsnyó, Vajdahunyad; 12-én Berkenyész, Retteg; 13-án Csikszereda, Medgyes, Pojána; 14-én Sósmező; 15-én Uzdiszentpéter.

— **A székely huszár.** A világ legjobb katonája ma is a székely. Erről tett fényes tanúságot *Pál Andor* cs. és kir. 11. huszárezredbeli hadnagy, *Pál Gábor* kir. tanácsos, csikszeredai főgimn. nyug. igazgató derék fia. A bécsi nemzetközi lovaglőversenyen Bécs város értékes tisztelet-díjért 153 lovastiszt versenyzett, köztük a leghíresebb versenyzők. Az összes akadályokat teljesen hibátlanul a versenyzők közül csak hárman vették: *Pál Andor* huszárhadnagy, egy olasz lovaglő tanár és a leghíresebb olasz lovastiszt. A zsüri hosszas vita után holtversenyt állapított meg és az első díj összegét egyenlően megosztotta *Pál Andor* és a két olasz között. *Pál Andor* ezenkívül az emléktárgyakból 2-ik díjat nyert, megnyerte továbbá a császárdíj 8-ik díját 183 versenyző közül, az ugratás stílusának szépségére kiírt első stílusdíjat és végül a *belföldi* lóval elért legkitünőbb teljesítmény első díját is. Szóval egy sereg értékes első díjat nyert, a mi kétségtelenül nagy becsülést szerez a székely névnek, de a magyar lótenyésztésnek is. Az ifjú *Pál Andor* a csiksomlyói főgimnázium kitünő tanulója volt, nemcsak mint lovastiszt ér el páratlan sikereket, hanem legelső tanuló volt mindvégig a katonaiskolában, honnan mint hadnagy első, helyen kekerült ki. Jelenleg is a legképzettebb tisztek közé tartozik, akire a katonai pályán fényes jövő vár.

— **A NAP ujtása!** A NAP nagyszabású journalistikai ujtást hoz, amely szenzáció nagy és meglepetés, mint annak idején A NAP első

lépése volt. Junius 15-étől kezdve A NAP mindennap egy képes mellékletet ad Külön e célra gyártott, finom rotációs papiroson van nyomtatva. A NAP mindennapos melléklete: a KEPES NAP, amely közül képeket, fényképeket, rajzokat, tréfákat, fotográfiában Budapest, az ország, a világ eseményeit azon a napon, amikor az esemény aktuális. A melléklet maga külön ujság és egy családnak egész napra való olvasmányt és látni valót nyújt. A mellett A NAP maga hírszolgálatának folytonos tökéletesítésével mindig teljesen informált ujság, amely minden reggeli lapot megelőzve jut el az olvasó kezébe. A NAP ára képes melléklettel együtt mégis csak 6 fillér. Előfizetési árai: egy évre 18 K, fél évre 9 K, negyed évre 4.50 K, egy hónapra 1 K 60 f.

— **Meghalt állatorvos.** *Lange* Károly parajdi járási m. kir. állatorvos életének 51-ik évében e hó 24-én hirtelen elhalt Brassóban, hol 26-án helyezték örök nyugalomra.

— **Szerencse a szerencsétlenségben.** Megkezdődött a nyár nehéz mezei munkája s a termési eredményekkel együtt kell olvasóinknak beszámolnunk azokról a szerencsétlenségekről és balesetekről is, amelyek az élet betakartásának munkáját kísérik. Hol egy kasza szalad meg, hol a cséplőgép kap el egy erős kart, hol a megvadult jószág tesz kárt a gazda testi épségében. Ilyenkor tűnik ki annak az amerikai ötletnek a kiválósága, amelyet a legterjedtebb magyar ellenzéki lap, a „Budapest” valósított meg, mikor minden egyes előfizetőjét 1000 koronára biztosította balesetből folyó halál, vagy teljes munkaképtelenség esetére. De aránylagosan akkor is fizet kártérítést, ha a baleset nem végződött halállal, s a munkaképtelenség csak részleges. Ezekre menő összegeket kaptak a lap balesetet szenvedett előfizetői, holott a biztosításért, amely egyik legnagyobb intézetünkkel kötött szerződésen alapul, nem kell külön is fizetniük. Aki a kitünő ujság előfizetési díját, amely egész évre 28, félévre 14, negyedévre 7 korona, egy hónapra pedig 2 korona 40 fillér, a kiadóhivatalnak: Budapest, IV., Sarkantyus-utca 3 sz. alá beküldi, a pénz beérkezése napjának reggeli 6 órájától kezdve részesül a biztosítás kedvezményében. Minden ember, aki önmagát és családját szereti, kérjen mutatványszámot és sícsen az előfizetéssel, mert minden nap végzetes mulasztást jelenthet.

— **A denevér-guano.** Többször szó volt már a homoródalmási barlang denevér-guanojáról, melyet ez előtt 35 évvel Nagysolymosi *Koncz* Ármán székelyudvarhelyi gyógyszerész is megpróbált értékesíteni. 1879-ben német nyelvű körleveleket küldött szét Bécsbe és mindenfelé. A megrendelések egymást érték. Tetemes mennyiséget szállított el postacsomagokban. A denevér guano

valóságos kiviteli árucikké vált az agilis gyógyszerész propagandája nyomán. Azonban a székely irigység, kapzsiság feltámadt s annyira erőt vett a falusi atyafiakon, hogy a „drága szer”-t még postacsomagokban sem lehetett elküldeni, úgy felborsolták a behozatal költségét. Nagysolymosi *Koncz Ármin* kénytelen volt a denevér guanó üzlettel felhagyni, habár az, mint szobanövény- és virágrágya, értékesnek bizonyult a virágkertészetekben.

— **Papbeiktatás** lesz ma a nagysolymosi ref. egyházköztségben. *Szabó Károly* most választott ifju lelkészt iktatják be állásába.

— **Zenevizsga.** A székelykereszturi polgári leányiskolában *Horváth Lajos* agilis tanár vezetésével zenekurzust tartottak, amelynek rendszeres vizsgája *Mihalik József* tanár, a székelykereszturi Filharmonikusok elnökének szakértő ellenőrzése mellett, e hó 21-én volt. A növendékeket az Országos M. kir. Zeneakadémia tanmenete szerint oktatta *Horváth* tanár s ezzel módot nyújtott arra, hogy a tehetséget érző növendékek itthon szerzett tudásukat, esetleg a zeneakadémián is érvényesíthessék. Mint az előlekből látjuk, a kurzust tovább folytatják s a menyire *Horváth Lajos* tanár székely szívósságát, ámbiciózus törekvéseit ismerjük, a kicsiny Székelykereszturon előbb lesz egy rendszeres zeneiskola (Akadémiai előkészítő), mint Székelyudvarhely, ahol pedig talán mégis nagyobb szükség lenne ilyesmire, sőt a Székelyföld más városai-ban is...

— **Pénzügyi áthelyezések.** A pénzügyi miniszter: *Dr Sövény Ferenc* s-titkár, *Dr Daczó Mizes, Juhász Dezső, Dr Gonda Tibor* fogalmazókat, *Bocz Endre, Pálffy Aladár, Demuth Sándor* pénzügyi számellenőröket, *Lukácsffy Kristóf* számtisztet a székelyudvarhelyi pénzügyigazgatóság és a mellé rendelt számvevőségétől hasonló minőségben a csikszeredai újonnan felállított pénzügyigazgatósághoz helyezte át.

— **Székelyudvarhely** város képviselőtestülete e hó 26-án és 27-én rendes közgyűlést tartott *Gotthárd János* polgármester elnöklésével. A főtárgysorozatot 75 pontból állott s az egyes fontosabb ügyekről majd a következő számban fogunk beszámolni.

— **Másfél milliót örökölt** *Dr Zakariás János* kovásznai volt függetlenségi képviselő *Kiss Sándor* nevű dúsgazdag milliomos nagybátyjától, aki Kolozsvárt az elmúlt héten meghalt.

— **Baleset a vasútnál.** *Szathmáry Sándor* segesvári lakos, vonatfékezővel e hó 25-én este Székelyudvarhelyt, a vasuti pályaudvaron kocsitofogatás közben baleset történt. A két kocsit védőtányérra jobb karját összecsapta és eltört. Leszállították még aznap este a segesvári kórházba.

Nem lesz akasztás Székelyudvarhelyt

— Kedves kis angyalom! Olvasd el levelem, szerelmes angyalom. Azt hittem, hogy erősebb lesz a szered, de azért ne busulj, mert az Isten látja, hogy a mire esküdtem, azt be is tartom.

Ezt a levelet *Bomhér Péter* recsenyédi, udvarhelymegyei földműves írta a szeretőjének, *Gábor Sándorné Bomhér Juliannának*, a kihez rokon kötelékek is fűzték. *Gábor Sándorné* férje és *Bomhér* felesége ugyanis testvérek voltak. Ezt a levelet múlt évi július elsején írta *Bomhér Gábornénak* Ugyanazon a napon *Bomhér* felesége rosszul lett a kávétól és erős hányási inger lepte meg. Az asszony rosszat sejtve azt mondta az anyjának, hogy ha meg talál halni, vonja kérdőre férjét. Erre azonban akkor még nem került sor, mert néhány nap múlva visszanyerte egészségét.

Bomhér Péter már hosszabb idő óta szerelmi viszonyt folytatott *Gábor Sándornéval*. Minden keresetét neki adta és szabad idejét állandóan nála töltötte. Feleségétől teljesen elhidegedve, mindenképpen válni akart. Az asszony azonban ragaszkodott hozzá s így nem tudtak megegyezni az elválásban. Ilyen előzmények után október 13-ikáról 4-ikére virradó éjszakán *Bomhér* kétségbeesett jajveszékéléssel összecsdítette szomszédait és sirva panasolta el, hogy felesége öngyilkos lett: felakasztotta magát a mestergerejára. A csendőrök rövid idő alatt megállapították, hogy az asszony nem lett öngyilkos, hanem meggyilkolták. A gyanu a férj ellen irányult, a ki feltűnő gondossággal igyekezett leplezni a bűnösségét. Az állítólagos öngyilkosság előtt szinleg szakított *Gábornéval* és vagy két hétig állandóan felesége mellett tartózkodott s úgy viselkedett, mintha békességben akarna vele élni. Vallatni kezdték s a bizonyítékok sulya alatt csakhamar beismerte, hogy két kézzel megfojtotta feleségét, azután felakasztotta a gerejére.

Akkor már suttogni kezdtek a faluban, hogy *Bomhért* a szeretője, *Gábor Sándorné* biztatta fel a gyilkosságra. Arról is beszéltek, hogy *Gáborné* lelkét más bűn is terheli. A nyomozást ebbe az irányba is kiterjesztették, mert gyanusnak találta a csendőrség, hogy *Gáborné* apósa és férje rövid időn belül különös körülmények között halt meg. Csakhamar fogságba került az asszony is. Kiderült, hogy 1912 júniusában *Gáborné* naponkint arzént kevert apósa, *Gábor János* ételébe s az öreg ember június 29-ikén meghalt. Apósa halála után maga a gyilkos asszony jött be Székelyudvarhelyre koporsót vásárolni. Alkudott a kereskedővel, a kitől ezzel az érveléssel igyekezett árendeményt kapni:

— Adja olcsón a koporsót, — mondta *Gáborné* — mert lehet, hogy hamarosan szükség lesz még egyre.

Gáborné néhány hónap múlva csakugyan beállított ismét a koporsóshoz s egy újabb koporsót vásárolt; ezt már a férjének, a ki december 5-ikén halt meg. Mikor a bizonyítékok egyre fenyegetőbben gyülekeztek a gyilkos asszony feje fölé, elhalt férjét exhumálták s akkor megállapították, hogy éppen úgy, mint az apja, arzéntől halt meg.

Ez az elvetemült asszony teljesen hatalmában tartotta a nála egy évvel fiatalabb *Bomhér Pétert*. Biztatta, hogy tegye el láb alól feleségét. Mérget is adott az embernek, a ki szerelmes levélben panaszkodik, hogy nem volt elég erős a szer. Ebből a levélből, a melyet a tudósítás elején közöltünk kiderül, hogy *Gáborné* meg is eskette *Bomhért* a hitvesgyilkosságra. *Bomhér* be is tartotta az esküt s miután az arzénal nem tudott banni, két kezével fojtotta feleségébe az életet. Az is kiderült, hogy *Gáborné* tanácsai szerint igyekezett távol tartani magától a gyanút.

A székelyudvarhelyi esküdtbiróság ítélkezett a két bűnös ember felett. A tárgyaláson *Bomhér* beismerő vallomást tett s megtörtén mondotta el, hogy a szeretője kényszerítette a bűnre. *Gáborné* a tárgyaláson is tagadott, még a bizonyítékokkal szemben is. Az esküdtek *Gábor Sándornét* egy gyilkosság büntetésében mint felbujtót, két gyilkosság büntetésében mint tettest, *Bomhér Pétert* gyilkossági kísérlet büntetésében és befejezett gyilkosságbüntetésben találták bűnösnek. A viridiktalpján a törvényszék *Gábornét* halálra, *Bomhért* pedig életfogytig tartó fegyházra ítélte. A törvényszék a büntetés kiszabásánál *Bomhér Pétert* illetőleg enyhítő körülménynek vette, hogy a benső szerelmi viszonyból fogva *Gáborné* befolyása alatt állt és csak az ő unszolására határozta el magát a gyilkosságra *Gáborné* esetében azonban, mivel a legkisebb megbánást sem mutatta, nem talált enyhítő körülményt a bíróság. Kedden tárgyalta a semmisségi panaszokat a Kuria első büntető tanácsa *Dr Vavrik Béla* elnöklésével. *Vajkó Pál* referálta a halálos ítéletet, a melynek ismertetése után *Dr. Szőke István* koronaúgnész helyettes adta elő vádirányát.

A Kuria az új esküdtszéki törvény 33. §-ának második bekezdése alapján az özvegy *Gábor Sándornéra* vonatkozó részét az ítéletnek hivatalból megsemmisítette és a Btkv. 91. §-ának mellőzésével ezt a vádlottat is életfogytiglan való fegyházra és tíz évi hivatalvesztésre ítélte azzal a megokolással, hogy ez a vádlott sem látszik annyira gonosztevőnek, hogy a legsúlyosabb büntetést érdemelné meg. A *Bomhér Péterre* vonatkozó esküdtbirósági ítéletet a Kuria helybenhagyta.

Felbétel a székelyudvarhelyi m. kir. áll. kö- és agyagipari szakiskolába.

Az iskola a négy éves tanfolyam alatt köipari szakosztályán gyakorlatilag és rajzban képzett, elméletileg művelt kőfaragó iparosokat, agyagipari szakosztályán pedig ugyanígy képzett agyagiparosokat (közönséges és diszedények, terrakotta tárgyak, cserépkályhák gyártására) nevel. A végzett növendék végbizonyítványt kap, amely őt munkakönyvváltására és 2 évi gyakorlat után az illető iparnak önálló üzésére jogosítja. Rendes tanulól felvétetnek: a) akik legalább 2 középiskolai vagy 6 népiskolai osztályt végeztek, esetleg az iparostanonciskolát 3 éven át jó sikerrel látogatták vagy felvételi vizsgát tesznek; b) akik a 12 éves kort betöltötték és ép, egészséges, kifejlett testalkatuk van. A felvételi folyamodványhoz melékelni kell a keresztlevelet, iskolai bizonyítványt, az atya v. gyám kötelező nyilatkozatát arról, hogy a felvett ifju a szakiskola négy évfolyamát teljesen bevégezi, újraoltási és végül orvosi bizonyítványt.

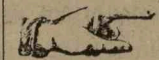
A felvétel és az oktatás teljesen ingyenes. Műhelybiztosíték címen azonban 6 koronát fizet be a tanuló, amely összeget, hogy ha kárt nem tesz, négy év múlva visszkap.

Az intézettel kapcsolatosan internátus és konviktus áll fenn, amelyben az egy havi ellátás díja mosás nélkül ezidőszert 24 korona. Szegénysorsu, de jó előmeneteli és szorgalmas tanulók egész v. félősztöndíjban, vagyis egész vagy félellátásban részesülnek, hogyha szegénységüket hitelesen igazolják. A felvételi, illetőleg ösztöndíj iránti kérvények az iniézet igazgatóságához címezve legkésőbb **f. évi augusztus hó 10-ig** nyújtandók be. Egyebekben kimerítő tájékozást nyújt az iskola évi értesítője, amelyet az igazgatóság készséggel küld meg az érdeklődőknek.

Székelyudvarhely, 1914. június hóban.

Az igazgatóság.

Nyomtatta és kiadja BETEGH PÁL könyvnyomtató int. Székelyudvarhelyt

Figyelem!

Jó anyák gondoskodnak arról, hogy gyermekeik tápláló és izletes édestésztákat kapjanak vacsorára. Kevés fáradsággal, olcsón, kitűnő édestésztákat készíthetünk *Dr. Oetker*-féle puddingporokkal, melyek különbözők, mint pl.: vanília, málna citrom és csokoládé izekben kaphatók s a kicsinyek által ujjongó fogadtatásban részesülnek. Egy 15 fillér s puddingpor csomagból egyharmad liter tej, 2 tojás és 5 dg cukor hozzáadásával kitűnő vacsora készíthető 5-6 gyermek részére. Minthogy pedig a puddingokat gyümölcsizzal, tejföl nélkül készítjük, ezen szerek fokozzák a józst, valamint a tápértéket.

Betegh Pál

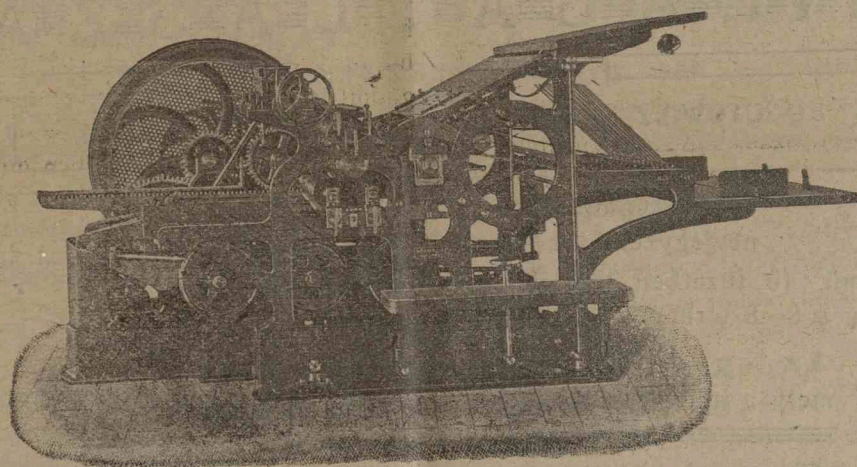
villamos erőre berendezett,
modern betűkkel, diszítések-
kel és különböző gépekkel

==== dúsan felszerelt ====

könyvnyomtató és könyv-
kötő intézete,

könyv- és újságkiadó vállalata

Székelyudvarhelyt, Kossuth-u. 31. sz.

Készít mindenféle könyvnyomdai
munkát a legegyszerűbbtől a leg-
diszesebb kivitelig minimális ár-
==== számitással. ====

Községi, körjegyzői, egyházi, tanügyi,
ügyvédi, pégrehajtói és magánügyi
kész nyomtatványok székelyföldi leg-
nagyobb raktára.

Vidéki megkeresésre azon-
nal válaszol. Költségjegy-
zékkel díjtalanul szolgál.

Telefon 15. sz.

Telefon 15. sz.

